

L'ANNÉE PHILOLOGIQUE. Bibliographie critique et analytique de l'antiquité gréco-latine (fondée par J. Marouzeau), publiée par Juliette Ernst et George Kennedy, avec la collaboration de Marianne Duvoisin, Pierre Langlois, Ingrid Robbe-Grillet, Claude-Lise Foulst et William C. West III. Tome XXXIX: Bibliographie de l'année 1968 et complément d'années antérieures. Paris, Soc. d'édition „Les Belles Lettres”, 1970. XXX 776 p. in 8°.

Cel mai nou volum din *L'Année philologique*, apărut cu punctualitatea cu care neobosi ta directoare a publicației ne-a obișnuit dintotdeauna, prezintă în linii mari caracteristicile volumului precedent și un număr de pagini aproximativ egal. Acest din urmă rezultat a fost obținut, în ciuda producției tot mai mari de lucrări de tot felul și a numărului de reviste în continuă creștere, prin respectarea cu strictețe a criteriilor de selecționare a materialelor înregistrate pe care le-am arătat într-o dare de seamă anterioară. Reducerea sensibilă a contribuțiilor de exegeză vechi- și noutestamentară, limitarea în timp a materiei îmbrățișate în lucrare (literatura și istoria bizantină numai pînă la anul 800), renunțarea la unele sectoare ale arheologiei preclasice și la o parte din studiile consacrate Renașterii și Umanismului — toate sacrificii regretabile, dar necesare — au făcut posibilă menținerea publicației la numărul actual de pagini, care n-ar putea fi depășit fără grave inconveniente pentru editori și cititori.

În colectivul redacțional au intervenit, începînd cu acest volum, schimbările anunțate în prefața volumului precedent: Claude-Lise Foulst și William C. West III se adaugă colaboratorilor mai vechi, iar profesorul George Kennedy, de la University of North Carolina, se substituie colegului său de la aceeași universitate T. Robert S. Broughton la conducerea redacției americane a Anului filologic. În aceeași ordine de idei, ar fi poate de menționat proiectul de a organiza la o dată apropiată și o redacție germană, la Heidelberg, sub conducerea profesorului Viktor Pöschl. Dacă mai era nevoie, această continuă extindere și internaționalizare a aparatului redacțional dovedește, pe de o parte, sarcina copleșitoare care e astăzi întocmirea unei bibliografii de asemenea proporții, pe de alta, locul tot mai însemnat pe care *L'Année philologique* îl deține printre instrumentele de lucru ale „clasicistilor” din lumea întreagă.

D. M. Pippidi

PLATON, *Phédon*, traduction avec une introduction et des notes de Paul Vicaire (Collection de traductions françaises publiées par l'Association Guillaume Budé), Paris, Les Belles lettres, 1969, 166 p.

Renumitul dialog platonice apăruse încă din 1926, în seria operelor complete ale lui Platon editate de Asociația Guillaume Budé (tomul al IV-lea, partea I-a), cu text grec stabilit de Léon Robin, care semna și traducerea. E interesant deci de subliniat că asociația nu

s-a mulțumit, pentru o nouă ediție în colecția ei de traduceri fără text grec alăturat, să reproducă traducerea lui Robin, ci ne oferă una nouă, la capătul a numeroase alte traduceri franceze din același text, apărute de-a lungul timpului. (Exemplul ni se pare demn de urmat în cultura noastră, unde numărul traducerilor platonice, deși apreciabil uneori, lasă loc totuși pentru traduceri noi, pe care să le întreprindă cercetători mai tineri.)

Nu e de așteptat, firește, ca traducerea, adnotată și comentată, a lui Paul Vicaire să aducă noutăți de ordin deosebit. Nu s-a găsit între timp nici un papirus nou care să contribuie la emendarea textului platonice. În schimb au apărut, în acest interval de aproape 50 de ani de la ediția lui Robin, numeroase comentarii noi, de care Vicaire ține seama, mai ales în notele sale. De altfel, deși e vorba de o simplă traducere, notele sînt numeroase și uneori mai bogate chiar decît cele ale ediției Robin. Introducerea în schimb este, după cum era și firească, mai sumară decît cea precedentă (20 de pagini față de cele peste 80, cu literă mică, ale lui Robin), și trebuie să se mențină la generalități, care sînt însă întotdeauna de nivel superior.

Întreprinsă deschis sub înfrîurirea celei a lui Robin, traducerea reușește totuși să obțină un timbru nou și la fel de atrăgător ca al marelui predecesor. De altfel Vicaire, care folosește în general textul grec stabilit de Robin, își ia citeodată libertăți față de acesta, ridicîndu-se la alte lecțiuni (v.d.ex. p. 106 sau 133). Traducerea e uneori împărțită prin noi subcapitole; chiar pentru diviziunile vechi, Vicaire folosește în genere alte subtitluri.

Volumul e frumos legat în plînză și tipărit în excelențele condiții ale Societății „Les Belles Lettres”. Singurul lucru supărător este că tradiționalele indicații de pagină după ediția Estienne (Stephanus) din 1578 sînt date în partea de sus a paginii, nu în dreptul rîndului corespunzător, cum se obișnuiește pentru textele platonice.

Constantin Noica

XENOPHONTIS *Institutio Cyri*, edidit W. Gemoll, editionem correctionem curavit J. Peters, Leipzig, Teubner, 1968, XXIV + 471 p.

În ediția critică pe care a dat-o în 1912 *Cyropediei*, W. Gemoll se întemeiea pe manuscrise grupate în trei familii: x , y și z . Valoarea acestor trei grupuri de texte era inegală. Filologul german considera că versiunile cele mai vrednice de încredere sînt cele notate prin x și y , declara net inferioare pe cele din grupa z și observa că de cele mai multe ori manuscrisele familiei x depind de cele aparținînd familiei y . Fragmentele xenofontice cuprinse în papirusurile folosite de Gemoll au fost apropiate și ele de editor de cele trei grupuri de manuscrise pe care le deosebise. Caracterul obscur și nesatisfăcător al tradiției manuscrise îl determina pe filologul german să declare că în cazul *Cyropediei* eclecticismul și subiectivitatea în alegerea lecțiunilor au o justificare mult mai mare decît în altele.

Cercetările mai noi asupra transmiterii textului *Cyropediei*, descoperirea unor noi fragmente papiriace, descoperirea în Biblioteca Vaticană a unui codice conținînd o mare parte din această operă (cf. P. Canart, *Trois manuscrits grecs dans le fonds Palella de la Bibliothèque Vaticane*, „Scriptorium”, XVI, Anvers, 1962, p. 363—365), dar și numeroasele greșeli care se strecuraseră în ediția Gemoll făceau necesară apariția unei noi ediții critice a operei lui Xenofon. J. Peters este cel care și-a asumat această sarcină, ducînd-o cu succes deplin la capăt.

Noul editor a pus în valoare achizițiile cercetătorilor mai recentii ai tradiției manuscrise a *Cyropediei*, în special rezultatele la care a ajuns A. W. Persson (*Zur Textgeschichte Xenophons*, Lund, Leipzig, 1915), confirmat de H. Erbse (*Geschichte der Textüberlieferung der antiken und mittelalterlichen Literatur*, I, Zürich, 1961). Persson a demonstrat că manuscrisele